

Sytuacja finansowa polskich przedsiębiorstw w 2020 r.

Rok 2020 przyniósł istotne zmiany w sytuacji finansowej przedsiębiorstw. Epidemia koronawirusa miała wielorakie ujemne skutki nie tylko w sferze zdrowotnej polskiego społeczeństwa, ale także w gospodarce. Ograniczenia działalności gospodarczej w sposób negatywny oddziaływały na tempo rozwoju, wyniki finansowe i inne procesy gospodarcze. Skutki ekonomiczne pogłębiały negatywną sytuację wielu branż, gałęzi i przedsiębiorstw, prowadząc często do ich upadłości.

W tym tekście chcę przedstawić tylko niektóre problemy sytuacji finansowej. Problemy są na tyle złożone, że w krótkim tekście nie można ocenić całokształtu sytuacji finansowej przedsiębiorstw.

Dane bezwzględne, które przytoczono w tekście obejmują przedsiębiorstwa średnie i duże (zatrudniające 50 i więcej osób), a ich źródłem są publikacje GUS. Liczebność tej grupy przedsiębiorstw, to ponad 17 tys. samodzielnych podmiotów. Stanowią one trzon polskiej gospodarki, są głównym dostawcą produktów i usług konsumpcyjnych, a także inwestycyjnych. Ich przychody wynoszą ponad $\frac{2}{3}$ całości przychodów polskiego sektora przedsiębiorstw niefinansowych. Ale ich udział w nakładach inwestycyjnych, a także w eksporcie przekracza 80%

Wyniki finansowe

Przychody z całokształtu działalności omawianej grupy przedsiębiorstw w 2020 r. to 3.207 mld zł. Były one tylko o 28 mld zł niższe, tj. o 1% w stosunku do 2019 r. Gdyby zatem mierzyć ekonomiczne skutki wpływu epidemii przez pryzmat przychodów, to sytuację tę można ocenić względnie pozytywnie. Głębsze jednak spojrzenie na wyniki finansowe pozwala także zidentyfikować zjawiska i procesy niekorzystne, które występowały już w latach ubiegłych.

Wynik finansowy netto, czyli po opodatkowaniu w roku ub. to kwota 116 mld zł, był mniejszy o 5 mld zł, tj. o 4%. Nie jest to także znaczący spadek syntetycznego miernika rentowności przedsiębiorstw.

Powyższe dane są przeciętnymi dla wszystkich przedsiębiorstw średnich i dużych. Należy wyraźnie podkreślić, że sytuacja finansowa różnych przedsiębiorstw i branż jest zróżnicowana. W 2020 r. różnice te pogłębiły się. Oto charakterystyczny przykład. Zysk brutto przedsiębiorstw rentownych w 2020 r. to kwota 185 mld zł wobec 170 mld zł w 2019 r., czyli zwiększył się o 8,8%. Natomiast strata przedsiębiorstw deficytowych wzrosła z 22 mld zł w 2019 r. do 43 mld zł w 2020 r., tj. o 95%. Nastąpiło więc istotne pogorszenie sytuacji przedsiębiorstw deficytowych, stanowią one 20% ogólnej liczby przedsiębiorstw i partycypują w przychodach w ok. 20%.

Szczególnie niekorzystne wyniki uzyskały przedsiębiorstwa następujących branż: wydobywanie węgla kamiennego i brunatnego – strata netto w 2019 r. w kwocie 0,6 mld zł zwiększyła się w 2020 r. do 4,4 mld zł; produkcja koksu i przerób ropy naftowej odpowiednio – zysk 5 mld zł i strata 1,9 mld zł, zakwaterowanie (hotele) i gastronomia – zysk 1,9 mld zł i strata 0,9 mld zł.

W przedsiębiorstwach wielu innych branż nastąpił także głęboki spadek zysku, ale były i takie, które poprawiły swoje wyniki, np. przemysł spożywczy – zwiększenie zysku netto w porównywanych latach z 7,2 mld zł do 8,4 mld. Nie ma miejsca w tym tekście na ocenę wpływu przychodów i kosztów na zmiany wyników finansowych. Można tylko wskazać, że w latach 2016–2020 przyrost wyników finansowych w 80% był wynikiem wzrostu przychodów (w tym z tytułu wzrostu cen), a tylko w 20% miał swe źródło we względnej obniżce kosztów.

Płynność finansowa przedsiębiorstw

Są przypadki, że korzystne wyniki finansowe nie przekładają się bezpośrednio na zachowanie płynności finansowej, czyli terminowego i pełnego realizowania zobowiązań pieniężnych na rzecz dostawców, instytucji publicznych, pracowników i innych kontrahentów.

W krótkookresowej perspektywie czasowej, podstawowa miara w ocenie sytuacji finansowej przedsiębiorstw pełni poziom płynności finansowej. Odpowiedni poziom płynności finansowej zapewnia przede wszystkim struktura aktywów obrotowych przedsiębiorstw, w tym zwłaszcza udział płynnych składników, tych aktywów, tj. środków pieniężnych. Rok 2020 przyniósł dość zaskakujące informacje.

Środki te na koniec 2020 r., to kwota 337 mld zł i zwiększyły się one o 52 mld zł. Pokrywały one ok. 44% zobowiązań krótkoterminowych przedsiębiorstw, a tak w teorii, jak i praktyce uznaje się za racjonalny poziom, jeśli wskaźnik ten wynosi 20–25%. Sytuacja jaka powstała w 2020 r. nie ma odpowiednika w latach ubiegłych. Wydaje się, że są dwie główne przyczyny tego zjawiska. Przedsiębiorstwa wykorzystwały możliwości jakie wynikały z kolejnych tarcz antykryzysowych, które podejmowały władze centralne. Po drugie, zaś nastąpiła zmiana w orientacji przedsiębiorstw. Kluczową kwestią stała się sprawa zachowania płynności finansowej. Zostały zaś ograniczone płatności na inne cele, zwłaszcza inwestycje.

Należy jednak wyraźnie podkreślić, że sytuacja finansowa przedsiębiorstw rozpatrywana przez pryzmat płynności finansowej jest także zróżnicowana. Wiele przedsiębiorstw, zwłaszcza gdzie zostały wprowadzone ograniczenia ich działalności miało istotne trudności w utrzymaniu płynności finansowej. Nasiliły się procesy upadłości przedsiębiorstw. Ale środki pieniężne zgromadzone na koniec 2020 r. pozwolą wielu przedsiębiorstwom zapewnić odpowiedni poziom płynności w 2021 r. Pierwsze miesiące br. wskazują także na bardzo złożone zewnętrzne warunki funkcjonowania przedsiębiorstw.

Nakłady inwestycyjne

Rok 2020 przyniósł pogorszenie sytuacji w działalności inwestycyjnej. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw średnich i dużych w 2020 r. wynosiły 150 mld zł i były niższe o 10 mld zł, tj. o 7,3% w stosunku do 2019 r. Występuje głębokie zróżnicowanie dynamiki nakładów inwestycyjnych. Tylko niektóre branże działalności gospodarczej zwiększyły wielkość nakładów, dotyczy to m.in. przemysłu chemicznego i gospodarki magazynowej. Większość gałęzi i branż odnotowała spadek nakładów inwestycyjnych, np. górnictwo – spadek o 25%, produkcja metali – spadek także o 25% i innych. Korzystnym zjawiskiem była sytuacja w budownictwie mieszkaniowym. Do użytku oddano 221 tys. mieszkań, tj. o 14 tys. i 6,7% więcej w stosunku do 2019 r. Blisko $\frac{2}{3}$ oddanych do użytku mieszkań stanowią mieszkania na sprzedaż bądź wynajem. Godzi się podkreślić, że przedsiębiorstwa dysponowały w 2020 r. tzw. nadwyżką finansową, tj. zysk netto plus amortyzacja w kwocie ok. 235 mld zł, a nakłady inwestycyjne w kwocie 150 mld wyczerpywały tylko ok. 70% nadwyżki.

Wydaje się, że ostrożność przedsiębiorstw w podejmowaniu inwestycji była związana tak z epidemią – co czyniło priorytet zachowania bieżącej płynności finansowej, jak też z ciągłymi zmianami w zasadach regulacji przedsiębiorstw kształtowanych przez organy państwa. Regulacje te nie stanowiły stabilności funkcjonowania, a często potęgowały ryzyko i niepewność w działalności inwestycyjnej.

W działalności inwestycyjnej należy wskazać, że tak firmy krajowe, jak też zagraniczne intensywnie rozwijają sieć nowoczesnych centrów logistycznych i dystrybucyjnych. Nowoczesna powierzchnia magazynowa przekroczyła już wielkość 20 mln m², a są to magazyny wysokiego składowania, do 20 m wysokości, a nawet więcej. W ostatnich latach rocznie przybywało 2 mln m² powierzchni magazynowych. Nowe tendencje, zwłaszcza rozwój zakupów przez Internet (szacuje się, że w 2020 r. obroty w tej formie wyniosły ok. 40 – 50 mld zł), tworzy dynamiczny popyt na nowe magazyny.

Eksport i import

Na początku 2020 r. wydawało się, że nastąpi istotne pogorszenie sytuacji w dziedzinie handlu zagranicznego. Ograniczenie działalności gospodarczej w wielu krajach, zwłaszcza w Unii Europejskiej mogło mieć istotny wpływ na dynamikę polskiego eksportu, zważywszy że do krajów Unii Europejskiej kierujemy ok. 70% całego eksportu (do 2020 r. łącznie z W. Brytanią).

Wyniki obrotów zagranicznych okazały się szczególnie korzystne na tle wielu negatywnych zjawisk i tendencji, na które wskazano. Polski eksport w 2020 r., to kwota 237,5 mld euro był tylko o 0,6 mld euro niższy w stosunku do 2019 r., natomiast import w kwocie 225,5 mld euro był niższy o 11,5 mld euro – dodatnie saldo wyniosło więc ok. 12 mld wobec 1,2 mld euro w 2019 r.

Należy zwłaszcza wskazać na wysoką dynamikę eksportu artykułów rolno-spożywczych; ich eksport w 2020 r. wynosił 34 mld euro, zwiększył się o 7% w porównaniu z 2019 r. i stanowił 14,3% całego polskiego eksportu. Godzi się wskazać, że nadwyżka eksportu nad importem w tej grupie towarów wynosi 6–7 mld euro rocznie.

Wyniki handlu zagranicznego wskazują, że działalność polskich przedsiębiorstw jest w znacznym stopniu zorientowana na rynki zagraniczne. Wynika z tego aprobata

rynków dla poziomu jakości, nowoczesności, a także poziomu cen. Kolejna branża o wysokim poziomie eksportu, to przemysł motoryzacyjny, głównie części, zespoły i akcesoria motoryzacyjne, przemysł meblarski, który 80% produkcji kieruje na rynki zagraniczne.

Wyniki handlu zagranicznego, zwłaszcza w eksporcie wskazują, że polskie przedsiębiorstwa wykazują wysoki poziom adaptacji i determinację w działalności w trudnych warunkach funkcjonowania, tak wewnętrznych (krajowych), jak zewnętrznych.

Konkluzje końcowe

Rok 2020 w działalności polskich przedsiębiorstw charakteryzował się bardzo trudnymi i złożonymi warunkami funkcjonowania. Epidemia koronawirusa i ograniczenia działalności gospodarczej wpłynęły negatywnie na wiele segmentów działalności przedsiębiorstw. Uzyskane rzeczowe i finansowe rezultaty działalności okazały się w sumie korzystniejsze niż wydawało się to w pierwszych miesiącach minionego roku. Można wskazać na następujące problemy:

- Przychody i wyniki finansowe kształtują się dość korzystnie, a ich obniżenie w stosunku do lat ubiegłych nie było znaczące
- Nastąpiło dalsze różnicowanie sytuacji poszczególnych przedsiębiorstw i branż działalności gospodarczej, czego najbardziej negatywnym przykładem jest podwojenie straty netto przedsiębiorstw deficytowych z 23 mld w 2020 r. do 43 mld zł w 2020 r.
- W krótkiej perspektywie czasowej kluczową sprawą dla funkcjonowania przedsiębiorstw jest zachowanie płynności finansowej. Większości przedsiębiorstw to się udało. Środki pieniężne pozyskane z kolejnych tarcz antykryzysowych pozwoliły przedsiębiorstwom zwiększyć stan środków pieniężnych, które zapewnią zachowanie płynności w pierwszych miesiącach 2021 r. Ale jest liczna grupa przedsiębiorstw mająca istotne trudności w zachowaniu płynności finansowej. Nasiliły się procesy upadłości przedsiębiorstw.

- Orientacja przedsiębiorstw na przetrwanie, zachowanie płynności finansowej, spowodowało obniżenie wielkości nakładów inwestycyjnych; były one w omawianej grupie przedsiębiorstw niższe o 10 mld, tj. o 7%.
- Należy podkreślić, że trudne warunki funkcjonowania przedsiębiorstw nie wpłynęły w sposób negatywny na wielkość eksportu, który wyniósł w 2020 r. 237,5 mld euro i był tylko niższy o 0,6 mld euro do roku poprzedniego. Dodatnie saldo wyniosło 12 mld euro, co nie ma odpowiednika w przeszłości. Wyniki te w eksporcie wskazują na wysoki poziom determinacji i aktywności przedsiębiorstw w bardzo trudnych warunkach funkcjonowania.

Dalszy rozwój i funkcjonowanie przedsiębiorstw, zwłaszcza w 2021 r. nadal są narażone na oddziaływanie czynników wywołanych epidemią i ograniczeniem działalności. Wydłużenie okresu epidemii i ograniczeń może w sposób istotny oddalić termin odwrócenia negatywnych zjawisk i procesów.

Kwiecień, 2021 r.

Czesław Skowronek